

Administrazioko itzultzaileak: lehena, oraina eta geroa

*

KARLOS DEL OLMO / MAITE IMAZ /
BEGO MONTORIO

*

Lehena

Zer dela eta administrazioetako itzultzaileen egoera aztertu? Nori axola dio —zuzenean eragindakoei izan ezik— inurrien pare diharduten langile borrokatu zein alfer aldratxo horren egoerak? Iritziak iritzi, autuak azken urteotan artikulu batzuk eragin ditu, bai zuzenean, bai zeharretara, administrazio hizkera, itzulpena, ulergarritasuna eta horrelako gaien gaineko iritzi aldeko eta aurkako mordotxoa plazaratu dutenetik. Bestalde, irakurle gehienok izango dituzte gogoan Justiziako interpretariak direla eta hainbat abokatuk plazaratutako iritzi gutxiesgarriak. Horiek guztiak apur-apurka agertuko dira hurrengo ataletan. Gatozen, besterik gabe, eskuarteko lerro hauen zergatikoa azaltzera.

Ezin ukatuzkoa da itzulpengintzak (euskal) literaturan duen garrantzia. Garrantzi hori erabakigarri bihurtzen da erabat administrazioan sortutako testuei —literaturari— bagagozkie. Kontua, ondorioz, ez da zergatik aztertu, zergatik ez den areago aztertzen baino. Azalpena, itxura denez, administrazio itzultzaileen gainean berba egiterakoan corpusari zein estatusari dagozkien osagaiak kon-

▮ Karlos del Olmo, Maite Imaz eta Bego Montorio

tuan hartu behar izatean letzake. Hurrengo txatalotan saskonkiago azalduko dugu hori guztia.

1936.eko gerrak euskal Administrazio jaiotze berriari ekarri zion etenaren ondoren, 1980.eko Autonomia Estatutuak bidea ebaki zuen itzultzaileek atzera ere jardun dezaten eremu horretan. Apur-apurka, administrazioek itzultzaileak kontratatzeari ekin zioten. Eta inkestak erakutsiko duenez, inongo irizpide bateraturik gabe, askotan iduri baitu legeek behartuta kontratatu dituztela. Maiz, euskara normalizatzeko neurri bakarra hartu zuten: itzultzailea kontratatzea. Itzultzailea kontratatu bai, itzulpen politikarik ez, aldiz.

1980. urtean, Euskaltzaindiak eskaturik, Xabier Mendigurenek euskal itzulpengintzaren eta itzultzaileen egoera aztertu zuen, Itzultzaileen Eskola abiarazteko. Jakina, administrazio alorra hastapenetan zegoen. Aipatu eskola abian, hurrengo ikerketa eskola hartan irakasle ziharduen Josu Zabaletak bururatu zuen. Sei urteko tarte horretan administrazioan ia itzultzaileak ez izatetik, multzo ederra osatzera heldu zen. 1984. urtean Jose Ignazio Berasategik emandako argibideen arabera, Autonomia Erkidegoan berrogeita hamar itzultzailek ziharduten eta hamazortzi lanpostu hutsik zeuden (Jose Ignazio Berasategi: 1984, 74).

Azkeneko saioa EIZIEko Administrazio Batzordeak eta Lurdes Auzmendik landutako galde sorta izan da. 1996tik 1997rako tartean Herri Arduralaritzako Euskal Erakundeko Itzulpen Zerbitzu Ofizialeko itzultzaileen erroldan agertzen ziren itzultzaile guztiei inkesta bidali zion elkarteak. 1996.eko udako ikastaroetan Lurdes Auzmendik lehenengo lanketa bat aurkeztu zuen, gero *Senez* aldizkarian (1997) argitaratu zelarik. Honako artikulua ikerketa hori gehitzera dator, harez gero erantzun gehiago jaso baikenituen.

Ondorioak banan-banan aztertuko dira hurrengo atalean, baina oro har esan daiteke batasun falta ikaragarria dagoela itzultzaile lanpostuen zeregin eta ezaugarrietan. Eta hori zergatikoa nahikoa da horrelako ikerketa bat egin eta segituan hainbat ekimen abiarazteko, homogeneotasuna lortzea helburu. Akuilu hori izan du EIZIEk. Baina, bestalde, euskaltzaleoi egoera horren berri emateko xedea ezin ahaztuzkoa zuen, euskara normaltzen eta estandari-

zaten langile talde honek berebiziko garrantzia duelako ekoizpenari gagozkiola, bederen. Eta zertan esanik ez dago, baten batek irten beharko du aspaldi honetan erasoak baino jasotzen ez duen talde honen alde!

Oraina

Galde sortaren edukia eta erantzunak

Hona hemen galde sortaren ondorioak banan-banan azterturik:

Postuaren nolakoak

Erakundea

Herri Arduralaritzaren Euskal Erakundeko (HAEE) Itzulpen Zerbitzu Ofizialak (IZO) zeukan itzultzaileen erregistroan ageri ziren itzultzaile guztiei bidali zitzaien inkesta. Erregistro horren arabera 162 ziren une horretan euskal administrazioako eta Justiziako itzultzaileak. Guztiei bidali genien inkesta eta 99 erantzun jaso genituen, hau da, bidalitakoen % 61. Honela banatzen ziren erantzunak erakunde motaren eta lurraldearen arabera.

<i>Erakunde mota</i>	<i>Araba</i>	<i>Bizkaia</i>	<i>Gipuzkoa</i>	<i>Nafarroa</i>	<i>Guztira</i>
Udala	2	21	31	1	55
Diputazioa	3	4	10		17
Gobernua	6			7	13
Parlamentua	3			3	6
Justizia	1	1	1		3
Unibertsitatea	1	2			3
Beste batzuk	2				2
Guztira	18	28	42	11	99

«Beste batzuk» izenpean jarri ditugunak Lan Harremanen Euskal Kontseilua eta Arartekoa dira.

Postuaren izena

Itzultzaile gehienek postuaren izena itzultzailea edo itzultzaile interpretaria zen. Baina, baziren lanpostuaren

izenean, eta eginkizunetan pentsatzekoa denez, bestelako zereginak hartzen zituztenak ere: dinamizatzaileak, euskara teknikariak, administrari edo administrari laguntzaileak; batez ere udal administrazioan. Justizian eta unibertsitatean zihardutenak itzultzaile interpretariak ziren, parlamentuetan bietatik zegoen, itzultzaile hutsak eta itzultzaile interpretariak. Gobernuetan itzultzaile eta itzultzaile interpretariez gain baziren euskara teknikari edo teknikari laguntzaileak ere, eta diputazioetan bazen administrari bat ere. Udaletan, berriz, denetatik zegoen. Gehienak itzultzaileak izan arren, dinamizatzaileak ere askotxo ziren.

<i>Lanpostuaren izena</i>	<i>Diputazioa</i>	<i>Gobernua</i>	<i>Parlamentua</i>	<i>Udala</i>	<i>Unibertsitatea</i>	<i>Justizia</i>	<i>Beste batzuk</i>	<i>Guztira</i>
Itzultzailea	10	5	4	23				42
Itzultzaile-interpretaria	4	3	2	2	3	3	1	18
(Itz.) Dinamiza./Arduraduna				15				15
Eusk. teknikaria/Tekn. laguntz.		4		4				8
(Itz.) Administrazio /Adm. laguntz.	1			5				6
Beste batzuk	2	1		6			1	10
Guztira	17	13	6	55	3	3	2	99

Lan harremana erakundearekin

Ia guztiak ziren funtzionarioak, baina kontratudunak ere askotxo ziren batez ere udal administrazioan. Behin-behineko kontratua zutenen artean batek adierazi zuen ordezkapen bat egiten ari zela, eta beste batek lan pilaketagatiko kontratua zuela, 6 hilabetekoa.

<i>Lan harremana</i>	<i>Funtzionarioa</i>	<i>Behin betiko kontratua</i>	<i>Behin-behineko kontratua</i>	<i>Orduka</i>	<i>Guztira</i>
Udala	28	21	5	1	55
Diputazioa	14	2		1	17
Gobernua	12		1		13
Parlamentua	5		1		6
Justizia		2	1		3
Unibertsitatea		3			3
Beste batzuk	1		1		2
Guztira	60	28	9	2	99

Zenbat denbora lanean

Itzultzaile gehienek 10 urte baino gutxiago zeramatzaten lanean. Erantzunen artean 10 urtetik gora zeramatzan itzultzailerik ez zegoen Justizian eta Unibertsitatean, ez 15etik gorakorik diputazioetan eta gobernuetan ere.

<i>Zenbat denbora lanean</i>	<i>5 urte baino gutxiago</i>	<i>5-10 urte bitartean</i>	<i>10-15 urte bitartean</i>	<i>15 urte baino gehiago</i>	<i>Guztira</i>
Udala	12	23	13	7	55
Diputazioa	4	9	4	0	17
Gobernua	7	5	1	0	13
Parlamentua	3	2	0	1	6
Justizia	2	1	0	0	3
Unibertsitatea	1	2	0	0	3
Beste batzuk	2	0	0	0	2
Guztira	31	42	18	8	99

Prestakuntza, posturako eskaturiko ezagupenak

Postua eskuratzeko eskatutakoa

Gobernuetan lizentziatura eskatu zieten gehienei, diputazioetan erdi mailako unibertsitate ikasketak, Justizian guztiei batxilergoa eta udaletan erdi mailako unibertsitate ikasketak edo batxilergoa gehienei, nahiz eta udaletan denetatik zegoen, ezer ere eskatu ez zitzaientatik hasi, eta lizentziatura eskatu zitzaientaraino. Aipatzekoa da udal baten kasuan Martuteneko itzultzaile eskolako agiria kontuan hartu zutela. Martuteneko itzultzaile eskola 1980an sortu zen eta 1990 arte jardun zuen hiru urteko ikasketak ematen itzultzaileak prestatzeko. Baina ikasketa horiek ez dute oraingoz behintzat diplomaturako aitortpen ofizialik.

<i>Eskatutako ikasketak</i>	<i>Udala</i>	<i>Diputazioa</i>	<i>Gobernua</i>	<i>Parlamentua</i>	<i>Unibertsitatea</i>	<i>Justizia</i>	<i>Beste batzuk</i>	<i>Guztira</i>
Ezer ere ez	4	1						5
Eskola graduatua	5							5
Batxilergoa edo LH-2	24	2		2	1	3		32
Erdi mailako unib. ikasketak	15	10	1	1				27

Lizentziatura	2	4	9	3	2		2	22
Martuteneko eskolako agiria	1							1
EGA eta soziolinguistikari buruzko ezagutzak	1							1
HABEtik derri gorrez pasatua			3					3
Ez du erantzun	3							3
Guztira	55	17	13	6	3	3	2	99

HABEtik derrigorrez pasatakoei dagokienez esan behar da 1994an euskaltegiak itxi eta bertako funtzionarioak administrazioan beste eginkizun batzuk egitera pasa direla, itzultzaile lanak, besteak beste. Beraz, lanean hasi zirenean ez ziren itzultzaile gisa sartu, irakasle gisa baizik.

Antzinatasunari begira, lanean noiz hasi ziren kon-tuan hartuz gero, ikus daiteke gauzak aldatuz joan direla, gero eta gehiago izan dela unibertsitate mailako titulua eskatzeko joera, eta inkesta egin zenean dagoeneko eskola graduatua edo ezertxo ere ez eskatzea ez zela gertatzen, nahiz eta batxilergoa besterik ez eskatzea nahiko arrunta zen.

<i>Eskatutako ikasketak</i>	<i>5 urte baino gutxiago</i>	<i>5-10 urte bitartean</i>	<i>10-15 urte bitartean</i>	<i>15-20 urte bitartean</i>	<i>Guztira</i>
Ezer ere ez		1	1	2	4
Eskola graduatua		1	3	1	5
Batxilergoa edo LH-2	7	15	8	2	32
Erdi mailako unib. ikasketak	9	12	4	2	27
Lizentziatura	10	10	2		22
Martuteneko eskolako agiria		1			1
EGA eta soziolinguistikari buruzko ezagutzak	1				1
HABEtik derri gorrez pasatua	3				3
Ez du erantzun	1	2		1	4
Guztira	31	42	18	8	99

Lanean hamabost urte baino gehiago zeramatzatenei ez zieten eskatu lizentziaturarik sartzeko, gehienez ere er-

di mailako titulua eskatu zieten, edo batxilergoa, eskola graduatua edo ezer ere ez. 5-15 urte lanean zeramatzate-
 nen artean normalena batxilergoa eskatzea zen baina erdi
 mailako titulazioa eta lizentziatura eskatzen ere hasiak zi-
 ren, gero eta gehiago. Bost urte baino gutxiago zeramatzate-
 nei lizentziatura eskatu zieten kasurik gehienetan, baina
 erdi mailako titulazioa eta batxilergoa behar izan zutenak
 ere ez ziren gutxi. Hala ere, azken urteetan eskola gradua-
 tua edo ezer eskatu gabe administrazioan lanean sartu ze-
 nik ez zegoen.

Sailkapena

Alde handiak nabari ziren postuaren sailkapen talde-
 ari edo maila hierarkikoari dagokionez. Oro har foru eta
 autonomi administrazioan A eta B taldeetan zeuden, bai-
 ta udal handietakoak ere, baina udal txikietan maila hie-
 rarkikoan dezente baxuago ageri ziren, gehienak C mai-
 lan, eta udal batzuetan are baxuago, eta horrek erlazio zu-
 zena du soldatarekin¹.

<i>Sailkapena</i>	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>Bestelakoa</i>	<i>Guztira</i>
Udala	3	17	25	7	2	1	55
Diputazioa	4	10	2			1	17
Gobernua	9	3	1				13
Parlamentua	3	2				1	6
Justizia			2			1	3
Unibertsitatea	3						3
Beste batzuk	1					1	2
Guztira	23	32	30	7	2	5	99

Itzultzaile gehienak B eta C mailetan zeuden, A mai-
 lan baino gehiago, eta hori baino baxuago zeudenak ere
 baziren Justizian eta udaletan. Eskatu zitzaizkien ikasketei
 dagokienez A taldeko gehienei lizentziatura eskatu zieten,
 B taldekoei erdi mailako unibertsitate titulua eta C maila-
 koei batxilergoa edo LH-2.

<i>Eskatutako ikasketak</i>	<i>A</i>	<i>B</i>	<i>C</i>	<i>D</i>	<i>E</i>	<i>Bestelakoa</i>	<i>Guztira</i>
Ezer ere ez		1	2	1			4
Eskola graduatua				5			5

Batxilergoa edo LH-2	1	2	25		1	3	32
Erdi mailako unib. ikasketak	1	26					27
Lizentziatura	21					1	22
EGA eta soziolin- guistikari buruzko ezagutzak			1				1
Martuteneko eskolako agiria			1				1
HABEtik derri- gorrez pasatua		2	1				3
Ez du erantzun		1		1	1	1	4
Guztira	23	32	30	7	2	5	99

Urteko soldata gordina

Justiziako itzultzaileek eta hainbat udaletakoek zeuzkaten soldatarik txikienak. Diputazioetako, gobernuetako, parlamentuetako eta unibertsitateetako itzultzaile guztiak kobratzen zituzten urtean 3.000.000 pezetatik gora. Udaletan, aldiz, bostetik hiru ziren zifra hori gainditzen zutenak eta 3.500.000 gainditzen zituztenak bostetik bat baino ez. Justizian denak zeuden 2.500.000tik behera. Nabarmenezkoa da udalen artean ageri ziren aldeak eta Justiziako itzultzaileak zeinen gutxi kobratzen zuten, kon-tuan hartuta gainera Justiziako itzultzaile guztiak jarduten zutela interpretari lanetan.

<i>Urteko soldata gordina</i>	<i>Udala</i>	<i>Dipu- tazioa</i>	<i>Gober- nua</i>	<i>Parla- mentua</i>	<i>Justi- zia</i>	<i>Uniber- tsitatea</i>	<i>Beste batzuk</i>	<i>Guztira</i>
2.000.000 baino gutxiago	3				2			5
2.000.000tik 2.250.000ra					1			1
2.250.000tik 2.500.000ra	4							4
2.500.000tik 2.750.000ra	1							1
2.750.000tik 3.000.000ra	10							10
3.000.000tik 3.500.000ra	22		4					26
3.500.000tik gora	11	16	7	6		3	2	45
Ez du erantzun	4	1	2					7
Guztira	55	17	13	6	3	3	2	99

Trebakuntza osagarria

Itzultzaile gehienek ustez, lanpostua ahalik eta ondoen gauzatzeko beharrezkoa zen maila guztietako prestakuntza: itzulpena, interpretaritza, terminologia, estilistika, informatika, administrazioko gai orokorrak, legeria eta abar. Filologia edo beste letretako karreraren bateko gutxienez diplomatura beharrezkoa zela aitortzen zuten. Itzultzaile lanez gain euskararen normalkuntzarako teknikari lanetan zihardutenek soziolinguistika, glotodidaktika eta euskararen erabilera planak ezagutu beharra zegoela aipatu zuten. Atzerriko hizkuntzak jakitea ere komenigarritzat jo zuten batzuek. Bestalde, itzultzaile karrera oraindik ez dagoenez, itzulpengintza masterra egokia zela zioten hainbatek.

Garrantzitsua da, baita ere, Euskaltzaindiak emandako arauen eta administrazio hizkerako azken joeren eta terminoen berri izatea. Horrezaz gain, itzultzen diren testuak edozein gaitakoak izan daitezkeenez, denetik pixka bat jakin beharra dago (zuzenbidea, ekonomia, hirigintza, nekazaritza...). Eguneroko informazioko berriak ere jakin behar zirela aipatu zuten batzuek, batez ere interpretarietara. Informatikako ikastaroen beharra aipatzen zutenak ere baziren.

Itzultzaileek etengabe eguneratu beharra zeukatela adierazi zuten gehienek eta gutxienez urtean behin ikastaroren bat egitea komeni zela. Gainera, ikastaroak jakintza berriak hartzeko ezezik, gainerako itzultzaileekin harremanetan jartzeko ere oso egokiak zirela adierazi zuten udaletako itzultzaile batzuek. Batek azaldu zuen behar bada ordenadore bidez helduko zaigula eguneroko trebakuntza egiteko aukera.

Ikastaroetara joatea

Asko ziren ikastaroetara joaten direla ziotenak, batez ere HAEEko Itzulpen Zerbitzu Ofizialak (IZO), eta Udako Euskal Unibertsitateak (UEU) urtero antolatzen dituztenetara, eta baita UZEIk, Unibertsitateak, EIZIEk, Elhuyarrek eta Labayruk antolatutakoetara ere. Galdetzen ez zen

arren galdeketari erantzun zioten hainbat itzultzailek itzulpen lizentziatura edo ikasketen premia ere adierazten zuten.

<i>Ikastaroetara joaten zara?</i>	<i>Diputazioa</i>	<i>Gobernua</i>	<i>Parlamentua</i>	<i>Udala</i>	<i>Unibertsitatea</i>	<i>Justizia</i>	<i>Beste batzuk</i>	<i>Guztira</i>
Bai	15	10	6	46	3	3	2	85
Ez		2		1				3
Ez du erantzun	2	1		8				11
Guztira	17	13	6	55	3	3	2	99

Ikastaroetara joateko baimena

Ikastaro horietara joateko lantokian ia beti baimena ematen dietela erantzun zuen gehiengoak.

<i>Ikastaroetara joaten zara?</i>	<i>Bai</i>			<i>Ez</i>	<i>Ez du erantzun</i>		<i>Guztira</i>
	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>	<i>E. d. e.</i>	<i>E. d. e.</i>	<i>Bai</i>	<i>E. d. e.</i>	
<i>Ikastaroetarako baimenik lantokian?</i>							
Diputazioa	15					2	17
Gobernua	9		1	2		1	13
Parlamentua	6						6
Udala	44	1	1	1	4	4	55
Unibertsitatea	3						3
Justizia	3						3
Beste batzuk	2						2
Guztira	82	1	2	3	4	7	99

Euskara ikasketak

Administrazioko itzultzaile askok Euskal Filologiako ikasketak eginak dituzte, Deustuko eta Euskal Herriko Unibertsitateko Graduondoko Itzulpengintza Masterra egindakoak ere dezente dira, eta aipatzekoa da Martuteneko eta HAEEko itzultzaile eskoletan ikasketak egindakoak ere ez direla gutxi. Zoritxarrez, ez Martuteneko Itzultzaile Eskolak, ez 1986tik 1991ra bitartean jardun zuen HAEEko Administrazio eta Lege Arloko Itzultzaile Eskolak (ALAIE) ez dute aitorten ofizialik, nahiz eta orain arte Euskal Herrian itzulpengintzarekin zerikusia duten ikasketa baka-rrak horiek izan diren, itzulpengintza masterrekin batera.

ADMINISTRAZIOKO ITZULTZAILEAK: LEHENA, ORAINA ETA GEROA
 • KARLOS DEL OLMO / MAITE IMAZ / BEGO MONTORIO •

<i>Euskara ikasketak</i>	<i>Diputazioa</i>	<i>Gobernua</i>	<i>Parlamentua</i>	<i>Udala</i>	<i>Unibertsitatea</i>	<i>Justizia</i>	<i>Beste batzuk</i>	<i>Guztira</i>
Euskal Filologia	7	4	1	14	2		2	30
Itzultzaile Eskola	5	1		8		3		17
Irakasle ikasketak			1	5				6
Beste batzuk	4	6	2	17	1			30
Ez du erantzun	1	2	2	11				16
Guztira	17	13	6	55	3	3	2	99

<i>Euskara ikasketak</i>	<i>Itzultz. interpr.</i>	<i>Itzultz.</i>	<i>Dinamiz./Ardurad.</i>	<i>Administr./Adm. lag.</i>	<i>Eusk. tekn./Tekn. lag.</i>	<i>Beste batzuk</i>	<i>Guztira</i>
Euskal Filologia	9	9	7	2		3	30
Itzultzaile Eskola	9	3	2		2	1	17
Irakasle ikasketak	6						6
Beste batzuk	10	4	5	2	5	4	30
Ez du erantzun	8	2	1	2	1	2	16
Guztira	42	18	15	6	8	10	99

Euskal Autonomia Erkidegoko administrazioan ziharduten gehienak ziren euskaldun zaharrak, ez ordea Nafarroan. Hala ere dezentek utzi zuten galdera hau erantzun gabe, bederatzitik batek.

<i>Euskaldun zaharra</i>	<i>Araba</i>	<i>Bizkaia</i>	<i>Gipuzkoa</i>	<i>Nafarroa</i>	<i>Guztira</i>
Bai	9	20	32	3	64
Ez	8	5	5	6	24
Ez du erantzun	1	3	5	2	11
Guztira	18	28	42	11	99

<i>Euskaldun zaharra</i>	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>	<i>Ez du erantzun</i>
Udala	41	7	7
Diputazioa	10	6	1
Gobernua	5	6	2
Parlamentua	4	2	
Justizia	2	1	
Unibertsitatea	1	2	
Beste batzuk	1		1
Guztira	64	24	11

Postuaren funtzioa, zereginak eta jarduerak

Postuaren funtziorik oinarrizkoena, zeregin eta jarduerak

Administrazioko eta Justiziako itzultzaile gehienek, lanpostuaren izenak berak dioen bezala, itzuli egiten dute, eta kasu askotan orri asko itzuli ere.

Euskal administrazioetan egiten diren hamar itzulpenetatik bederatzik edo gehiago gazteleratik euskarara eginak dira; alderantzizko egin beharra, ordea, oso gutxitan suertatzen da (bada osorik euskaraz funtzionatzen duen udalen bateko itzultzailea ia dena euskaratik itzuli behar izaten duena; zentzu berean Gipuzkoako Foru Aldundian eta askoz neurri txikiagoan Bizkaikoan udal horietatik iritsitako dokumentuak eta politikoren baten idatziak dira nagusiki erdaratu beharrekoak).

Itzultzaile lanpostuen kopurua nahikoa da dagoen lan bolumenerako?

Erdiek baino zertxobait gehiagok ezetz erantzun zioten. Bakarren batek itzultzaile gehiagoren beharraz gain terminologoak ere ondo etorriko lirakeela aipatu zuen. Hala ere, baiezkoa erantzun zutenetako batzuek, udaletako langileak denak, zehaztu zuten aparteko lan luzeren bat etortzen denean kanpora bidaltzen dela itzultzeko eta beste batzuek adierazi zuten benetan itzultzen dutenerako nahiko itzultzaile kopurua badagoela baina ez itzuli behar litzatekeen guztia itzultzeko.

<i>Itzultzaile kopurua nahikoa da?</i>	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>	<i>Ez du erantzun</i>
Udala	31	20	4
Diputazioa	3	13	1
Gobernua	4	8	1
Parlamentua		6	
Justizia	1	2	
Unibertsitatea		3	
Beste batzuk	2		
Guztira	41	52	6

<i>Itzultzaile kopurua nahikoa da?</i>	<i>Itzultz.</i>	<i>Itzultz. interpr.</i>	<i>Dinamiz./ Ardurad.</i>	<i>Administr./ Adm. lag.</i>	<i>Eusk. tekn./ Tekn. lag.</i>	<i>Beste batzuk</i>	<i>Guztira</i>
Bai	13	7	8	3	3	7	41
Ez	28	9	6	1	5	3	52
Ez du erantzun	1	2	1	2			6

Zenbat orri eguneko?

Inkestako datuen arabera diputazioak eta unibertsitatea ziren eguneko orrialde gehien itzultzen zutenak. Hala ere, hainbatek aitortu zuten galdera honi erantzutea zaila zela, oso aldakorra izaten delako, lan bolumenaren eta testu motaren arabera.

Lanpostua kontuan hartuta itzultzaileak eta itzultzaile lanak betetzen dituzten administrari laguntzaileak dira gehien itzultzen dutenak. Interpretariak, izenak berak dioen bezala interpretari lanak egin behar izaten dituzte, denbora gutxiago izaten dute idatzizko itzulpenak egiteko eta zeresanik ez euskara teknikariek eta dinamizatzaileek. Batzuek esan zuten, gainera, itzuli gero eta gutxiago egiten zutela, eta bestelako eginkizunetan ematen zutela denborarik gehiena.

<i>Erakunde mota</i>	<i>Egunean itzultitako orriak, batez beste</i>
Udala	7,5
Diputazioa	13
Gobernua	7,5
Parlamentua	7,5
Justizia	4
Unibertsitatea	13
Beste batzuk	3

<i>Erakunde mota</i>	<i>Egunean itzultitako orriak, batez beste</i>
Itzultzailea	10
Itzultz. interpretaria	8
(Itz.) Dinamizatzailea/ Arduraduna	5
Euskara teknikaria/ Teknikari laguntzailea	4,5
(Itz.) Administraria/ Admin. laguntzailea	10
Beste batzuk	9

Lan taldeetan esku hartzea

Atala bezain laburra da erantzunen sailkapena; itzultzaile gehienek ez zuten beraien lanbidearekin zerikusia duen inolako lan taldeetan parte hartzen. Foru Administrazioiko itzultzaileak eta zehazkiago Gipuzkoakoak ziren eginkizun horretan gehien sartuta zeudenak, itzultzaileen arteko mintegi bat osaturik baitaude eta administrazio hiztegi bat lantzen ari baitira HAEErekin eta administrazioiko beste zenbait itzultzaileekin batera.

Parte hartzen duen eta non

Hirutik batek baino ez zuen lan talderen batean jarduten. Unibertsitateko eta Justiziako itzultzaileek ez zuten inolako lan taldeetan parte hartzen. Diputazioetakoek, berriz, ia gehienek ziharduten lan talderen batean edo batean baino gehiagotan.

<i>Lan taldeetan parte hartzea</i>	<i>Udala</i>	<i>Diputazioa</i>	<i>Gobernua</i>	<i>Parlamentua</i>	<i>Justizia</i>	<i>Unibertsitatea</i>	<i>Beste batzuk</i>	<i>Guztira</i>
Bai	14	14	3	2				33
Ez	35	3	10	4	3	3	2	60
Ez du erantzun	6							6
Guztira	55	17	13	6	3	3	2	99

Kontuan izan behar da itzultzaile batzuek lan talde batean baino gehiagotan hartzen dutela parte. Zein taldeetan parte hartzen duten aztertzerakoan horregatik ateratzen da baiezkoa erantzun duten 33ko kopurua baino handiagoa. Jende ugarien biltzen duen lan taldea hiztegi-gintza da.

<i>Lan taldeetan parte hartzea</i>	<i>Udala</i>	<i>Diputazioa</i>	<i>Gobernua</i>	<i>Parlamentua</i>	<i>Justizia</i>	<i>Unibertsitatea</i>	<i>Beste batzuk</i>	<i>Guztira</i>
EIZIE		1		2				3
Terminologia	3	10						13
Hiztegi-gintza	5	11	2					18
Beste batzuk	12	4	2					18
Guztira	20	26	4	2				52

Arau eta argibideak

Zein eratako lanak

Autonomia eta foru erakundeetako itzultzaileek arauak eta dekretuak, erabakiak, aginduak, ebazpenak eta inprimakiak itzultzen dituzte batez ere. Udal administrazioek, berriz, aktak, agiriak eta inprimakiak, eta beraien lanean egiteko nagusia aktak itzultzea izaten dela azpimarratzen dute.

Aholkua eskatu beharrik

Eta testu horiek itzultzeko orduan zein eratako aholkuak eta nori eskatzen dizkioten atalari emandako erantzunek adierazten dutenez, hitzak, adierak eta estilo arazoak dira zalantza gehien sortzen dizkietenak; eta horiek argitzeko legelari, ekonomialari, zinegotzi, alkate, ahal dutenarengana jotzen dute. Bada gaztelerazko testua aldatzeko baimena eskatzen duela adierazten duenik ere.

Inork gainbegiratzeko duen

Lan asko, maiz jatorrizko testuek arazoak eta itzulpena gainbegiratzeko lagunik gabe. Hori da lan baldintzetan daukaten errealitatea. Batez ere udaletako itzultzaile ia guztiak bakarka ari dira lanean, eta ez daukate egiten duten itzulpena gainbegiratzeko nori pasaturik. Foru eta autonomi administrazioan ia beti daude itzultzaile bat baino gehiago elkarrekin, eta horien artean itzulpenak beste norbaitek begiratzeko dituen kasuan ia beti beraiek hala nahi dutelako eta barne antolaketari esker egiten dute. Itzultzaile batek baino gehiagok erantzun du ez daukala egiten duen lana gainbegiratzeko duenik, baina eduki nahiko lukeela.

<i>Inork gainbegiratzeko dituzten itzulpenak?</i>	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>	<i>Ez du erantzun</i>
Udala	8	41	6
Diputazioa	2	15	
Gobernua	8	5	
Parlamentua	6		
Justizia		3	

Unibertsitatea		3	
Beste batzuk		2	
Guztira	24	69	6

<i>Inork gainbegiratzen ditu itzulpenak?</i>	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>	<i>Ez du erantzun</i>
Itzultzailea	13	27	2
Itzultz. interpretaria	7	10	1
(Itz.) Dinamizatzailea/ Arduraduna	1	13	1
Euskara teknikaria/ Teknikari laguntzailea	2	6	
(Itz.) Administraria/ Admin. laguntzailea		4	2
Beste batzuk	1	9	
Guztira	24	69	6

Gainbegiratzea: menpean lanposturik izatea

Gehienek ez dute menpeko lanposturik. Menpeko lanpostuak dituztela erantzun zutenen artean erakunde handietakoak ezezik (Gipuzkoako Foru Aldundia eta Jaur-larritza) hainbat udaletako langileak ere izan ziren: egun erdiko lana betetzen zuen itzultzailearen bat, euskararen normalkuntza lanetarako laguntzailea edo administrari laguntzailea.

Gipuzkoako Foru Aldundikoen erantzunetan ikusten zen koordinatzaile bat dagoela menpean itzultzaileak eta itzultzaile laguntzaileak dituena. Bestalde, itzultzaileen erantzukizunen artean sartzen da itzultzaile laguntzaileen lana eta itzultzeko kanpora bidaltzen direnak gainbegiratzea.

<i>Menpean lanposturik?</i>	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>	<i>Ez du erantzun</i>	<i>Guztira</i>
Udala	4	49	2	55
Diputazioa	7	10		17
Gobernua	1	10	2	13
Parlamentua		6		6
Justizia		3		3
Unibertsitatea		3		3
Beste batzuk		2		2
Guztira	12	83	4	99

Lanaren hartzaileak

Hasieran esan dugu administrazioko euskal itzultzaileak administrazioa euskalduntzeko bidea izan zirela eta direla gaur oraindik. Administrazioak euskaraz jaulkitzen dituen ia idazki guztiak itzulpenak dira, eta lehen ikusi dugu zer itzultzen den.

Zein eratako itzulpenak

Horren arabera argi ikusten da honako hau: administrazioak berak bere funtzionamendurako sortzen dituen testuak dira lehenik gehien itzultzen direnak (dekretuak eta arauak), inprimakiak eta herritarrei zuzendutako testuak daude jarraian, eta ondoren aktak, deialdiak, liburuak, iragarkiak eta abar.

<i>Zer itzultzen den</i>	<i>Diputazioa</i>		<i>Gobernua</i>		<i>Parlamentua</i>		<i>Udala</i>		<i>Unibertsitatea</i>		<i>Justizia</i>		<i>Beste batzuk</i>		<i>Guztira</i>	
	Bai	Ez	Bai	Ez	Bai	Ez	Bai	Ez	Bai	Ez	Bai	Ez	Bai	Ez	Bai	Ez
Dekretu eta arauak	15	2	11	2	5	1	51	4	3	0	1	2	1	1	87	12
Herritarrei zuzendutakoak	14	3	6	7	2	4	53	2	3	0	2	1	1	1	81	18
Inprimakiak	14	3	6	7	3	3	51	4	3	0	2	1	1	1	80	19
Aktak	14	3	5	8	2	4	42	13	2	1	1	2	1	1	67	32
Liburuak	12	5	3	10	0	6	9	46	3	0	0	3	1	1	28	71
Beste batzuk	14	3	6	7	6	0	28	27	1	2	1	2	1	1	57	42

Euskaratik gaztelaniara bai?

Lan hizkuntzak, bestalde, lurraldeko bi hizkuntza ofizialak dira. Lehenago esan den bezala gehiena gaztelarik euskararako itzulpena izaten da, oso gutxi itzultzen da euskaratik gaztelarrera, baina ia guztiei egokitzen zaie euskaratik gaztelaniara ere itzuli beharra. Bestelako hizkuntzak oso noizbehinka erabiltzen dira. Euskarara itzultzen da, beraz, eta gainera euskara batura.

<i>Euskaratik gaztelaniarako itzulpenak</i>	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>
Itzultzailea	39	3
Itzultzaile interpretaria	17	1
(Itz.) Dinamizatzailea / Arduraduna	13	2
Eusk. teknikaria / Tekn. laguntzailea	8	

(Itz.) Administraria / Ad. laguntzailea	4	2
Beste batzuk	10	
Guztira	91	8

<i>Euskaratik gaztelaniarako itzulpenak</i>	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>
Udala	49	6
Diputazioa	16	1
Gobernua	12	1
Parlamentua	6	
Justizia	3	
Unibertsitatea	3	
Beste batzuk	2	
Guztira	91	8

Ahozko itzulpenak

Euskal Herriko administrazioan eta Justizian interpretaritzaren erabilera, bestalde, nahiko zabaldua dago: Eusko Legebiltzarrean eta Nafarroako Parlamentuan, Eusko Jaurlaritzako hainbat sailetan, hiru lurraldeetako batzar nagusietan, udal handi nahiz txikiagoetan, batez ere Gipuzkoan, epaitegietan eta Euskal Herriko Unibertsitatean osoko bilkuretan eta batzordeen bileretan, eta epaitegien kasuan prozeduretan eta epaiketetan, euskarak badu nahiko presentzia hedatua. Udaletxe askotxotan eta Justizian esan osteko interpretaritza egiten da nagusiki; batzar nagusietan, unibertsitatean eta parlamentuetan, berriz, aldi berekoa.

Eta beste kasu askotan gertatzen den bezala, erakundea zenbat eta maila goragokoa, tresneria orduan eta hobe.

<i>Ahozko itzulpenak</i>	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>	<i>Ez du erantzun</i>
Udala	31	24	
Diputazioa	7	10	
Gobernua	4	8	1
Parlamentua	5	1	
Justizia	3		
Unibertsitatea	3		
Beste batzuk	1	1	
Guztira	54	44	1

<i>Ahozko itzulpenak</i>			<i>Guztira</i>
<i>Aldi berekoa</i>	<i>Esan ostekoa</i>	<i>Telefonozkoa</i>	
Bai	Bai	Bai	3
Bai	Bai	Ez	4
Bai	Ez	Bai	6
Bai	Ez	Ez	13
Ez	Bai	Bai	3
Ez	Bai	Ez	19
Ez	Ez	Bai	5

<i>Ahozko itzulpenak</i>	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>	<i>Ez du erantzun</i>
Itzultzailea	21	20	1
Itzultz. interpretaria	18		
(Itz.) Dinamizatzzailea/ Arduraduna	7	8	
Euskara teknikaria/ Teknikari laguntzailea	2	6	
(Itz.) Administrataria/ Admin. laguntzailea	1	5	
Beste batzuk	5	5	
Guztira	54	44	1

Beste lan hizkuntzarik

Bestelako hizkuntzak, frantsesa edo ingelesa oso noizbehinka erabiltzen dituzte itzultzaile bakar batzuek.

<i>Bestelako hizkuntzak</i>	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>	<i>Ez du erantzun</i>
Udala	3	49	3
Diputazioa		16	1
Gobernua		11	2
Parlamentua		6	
Justizia		3	
Unibertsitatea	1	2	
Beste batzuk		2	
Guztira	4	89	6

<i>Bestelako hizkuntzak</i>	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>	<i>Ez du erantzun</i>
Itzultzailea	2	38	2
Itzultz. interpretaria	1	17	
(Itz.) Dinamizatzzailea/ Arduraduna	1	14	
Euskara teknikaria/ Teknikari laguntzailea		7	1
(Itz.) Administrataria/ Admin. laguntzailea		4	2
Beste batzuk		9	1
Guztira	4	89	6

Euskalkien erabilera

Euskalkien erabilera murrizta da idatzizkoetan. Bizkaiera da euskalkien artean gehien erabiltzen dena nekazariei zuzendutako testuetan, bandoetan, euskaldun zaharregana zuzentzean, eta abar. Gipuzkera interpretaritzatza saioetan erabiltzen da. Goi nafarrera herri jakin batzuetarako testuak direnean, herritarrei zuzendutakoak, barne erabilerarako... Batzuek diote batua erabili arren saiitzen direla tokian tokikora, bertan erabiltzen dena hurbiltzen.

<i>Euskalkien erabilera</i>	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>	<i>Ez du erantzun</i>
Udala	22	32	1
Diputazioa	4	13	
Gobernua	2	11	
Parlamentua		6	
Justizia	2	1	
Unibertsitatea	1	2	
Beste batzuk		2	
Guztira	31	67	1

<i>Euskalkien erabilera</i>	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>	<i>Ez du erantzun</i>
Araba	2	16	
Bizkaia	20	8	
Gipuzkoa	8	33	1
Nafarroa	1	10	
Guztira	31	67	1

Isilpeko informazioa

Erdiek baino gehiagok ezetz erantzun zioten galdera honi, eskuartearen isilpeko informaziorik ez zutela izaten, baina baietz erantzun ziotenen artean erakunde mota guztietako itzultzaileak sartzen ziren.

<i>Isilpeko informazioa</i>	<i>Guztira</i>
Bai	40
Ez	52
Ez du erantzun	7

Udal administrazioan isilpean gorde beharreko materiala ia beti lanpostuetarako azterketak izaten dira. Foru

administrazioan, aldiz, zergadunen datuak, goi karguen arteko komunikazioak eta foru arau eta dekretuak izan ohi dira era horretako materialak, azken horiek gobernue-tako itzultzaileei ere tokatzen zaizkielarik. Justiziako itzul-tzaileen kasuan, sekretupean jartzen diren sumarioak, epaiaik eta erabakiak dira isilpean gorde beharrekoak.

<i>Isilpeko informazioa</i>	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>	<i>Ez du erantzun</i>	<i>Guztira</i>
Udala	15	34	6	55
Diputazioa	13	4		17
Gobernua	4	8	1	13
Parlamentua	2	4		6
Unibertsitatea	3			3
Justizia	2	1		3
Beste batzuk	1	1		2
Guztira	40	52	7	99

Instalazioak, makinak eta ondarea

Zein motatakoa izendatzen zaion lanpostua betetzen duenari

Justiziako itzultzaileak salbu (inkesta egin zenean idazmakinekin jarraitzen zuten lanean), beste guztiek zeuzkaten ordenadoreak (gehienak PCak) eta oinarrizko altzariak (mahaia, aulkia eta fitxategi armairua). Bakarka zeuden itzultzaileen kasuan ia denek administrazioko beste langile batzuekin partekatzen zituzten bulegoa eta beste zenbait zerbitzu: fotokopiagailua, inprimagailua, eta abar. Modema, posta elektronikoa eta Interneti lotuta egotea apur batzuen pribilegioa zen.

Aldi bereko interpretarien kasuan, zein eratako instalazioa

Gehienek zituzten kabinak baina horien egoera ez zen beti behar lukeen bezain ona izaten, batzuek kaskar samarra dela eta tresneriak askotan huts egiten duela aitortu ziguten eta.

Nafarroako Parlamentuan batzuetan transkriptoreekin batera erabili behar izaten dute kabina.

Lanerako erabiltzen den materiala

Lanerako erabiltzen dituzten bitartekoak antzekoak dira ia kasu guztietan: hiztegi, gramatika eta estilo liburu ondo hornituta daude eta itzultzaile gehienek erabiltzen dituzte. Entziklopediak eta glosategiak ez dira hain erabiliak, Gipuzkoako itzultzaileak (berdin herri nahiz foru administrazioak) Euskalterm izeneko datu base terminologikoarekin lotuta daude. Eta horrezaz gain, beste datu adierazgarri batzuk: Nafarroako Parlamentuko eta Gobernuko itzultzaileek badute Nafarroako Aldizkari Ofizialen datu base bat (STAIRS), Gipuzkoako Foru Aldundiko itzultzaileek itzulpen argitalpenak eta Bizkaikoek lege administrazioko testuak erabili ohi dituzte.

<i>Lanerako materiala</i>	<i>Diputazioa</i>	<i>Gobernua</i>	<i>Parlamentua</i>	<i>Udala</i>	<i>Unibertsitatea</i>	<i>Justizia</i>	<i>Beste batzuk</i>	<i>Guztira</i>
Hiztegiak	16 % 94	13 % 100	6 % 100	55 % 100	3 % 100	3 % 100	2 % 100	98 % 99
Estilo liburuak	14 % 82	10 % 77	6 % 100	41 % 75	0 % 0	2 % 50	2 % 100	75 % 76
Gramatikak	15 % 88	9 % 69	5 % 83	50 % 91	2 % 66	3 % 100	2 % 100	86 % 87
Entziklopediak	14 % 82	12 % 92	5 % 83	33 % 60	3 % 100	2 % 66	0 % 0	69 % 70
Euskalterm	9 % 53	5 % 38	0 % 0	32 % 58	0 % 0	0 % 0	1 % 50	47 % 47
Glosategiak	14 % 82	5 % 38	3 % 50	12 % 22	1 % 33	3 % 100	1 % 50	39 % 39
Bestelako baliabideak	11 % 65	2 % 15	5 % 83	5 % 90	1 % 33	0 % 0	0 % 0	24 % 24

Lan baldintza bereziak

Lan baldintza bereziak jasan behar dituztenak interpretariak dira nagusiki. Kabinetan tenperatura gorabehera handiegia, zaratak gaizki isolatuta daudelako edo transkriptoreekin batera aldi berean erabili behar direlako, horiek dira arazo nagusiak.

Bestelako lan baldintzak

Bestelako lan baldintzei dagokienez gehienek bateraezintasunik ez daukatela aitortzen dute.

Bateraezintasunak eskatu diren

<i>Bateraezintasunak</i>	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>	<i>Ez du erantzun</i>	<i>Guztira</i>
Udala	3	49	3	55
Diputazioa	2	13	2	17
Gobernua	8	4	1	13
Parlamentua	5		1	6
Justizia	2		1	3
Unibertsitatea	2	1		3
Beste batzuk	1	1		2
Guztira	23	68	8	99

Erakundetik kanporako itzulpenak

Erakundetik kanporako itzulpenak egiten dituztenak ere badira, batez ere literatura itzultzen dutenak.

<i>Kanporako itzulpenak</i>	<i>Bai</i>	<i>Ez</i>	<i>Ez du erantzun</i>	<i>Guztira</i>
Udala	21	31	3	55
Diputazioa	3	11	3	17
Gobernua	7	4	2	13
Parlamentua	1	4	1	6
Justizia		3		3
Unibertsitatea	2	1		3
Beste batzuk		2		2
Guztira	34	56	9	99

Bestelako iruzkinak

Bestelako iruzkinak egiteko aukera eman zitzaizen itzultzaileei. Ez ziren asko izan erantzun zutenak, laurdena baino ez, eta honako hauek adierazi zituzten:

- Beste itzultzaileekin ia batere koordinaziorik ez. Kontratu laburrak izateak hori areagotu egiten du. Zaila da eguneroko lana baizik egitea. Euskaraz idazten duten teknikariek ere oso harreman gutxi.

- Zuzentzaile lanari ere garrantzia ematea, erakundean euskaldunen kopurua handia denez euskaraz egiten dutena zuzenduz (idatziak, txostenak, ofizioak). Gauza bera kanpoan egiten diren itzulpenen kasuan ere.

- Euskaratik gaztelaniara egiten diren itzulpenen kopurua ugartu egin da eta horrek arazoak sortzen ditu euskaraz terminologia finkatu gabe dagoelako.

- Lanaren bolumena ugaritu ahala kanpora bidaltzen da.

- Lana boladaka izatea. Legegintzaldi batetik bestera ere alda daiteke, lehentasunen arabera.

Erantzun zutenen artean, asko udal administrazioakoak ziren eta hainbat kezka azaltzen zituzten:

- Bestelako eginkizunak, askotarikoak; denetara iritsi ezina; laguntzaile izena batzuetan nahiz eta beste langile-rik ez egon. Batzuek noizean behin baino ez dituzte egiten itzulpen lanak, hasi zirenean baino gutxiago. Beste batzuk herriko kanpoko erakundeentzat aritzen dira, barrurako baino gehiago.

- Isolamendua.

- Ez dituzte kontuan hartzen.

Itzultzailearen estatusa, euskararen normalizazioa, Administrazioa

Euskara normalizatzen ibilitako tarte labur honetan, honez gero, bi iritzi (oker?) gailenduz doaz euskal gizarteko hainbat taldetan: a) hobe (edozein) jatorrizko testu (ezein) itzulpen baino, b) administrazioetako itzultzaileek sortutako —eruditutako— testuak jasaten gaitzak, gordinak dira, alferrekotzat jotzen ez direnean —euskaltzain eza-gun batzuek tartean—.

Lehenengoari dagokionez, gainontzeko hizkuntza guztietan gertatutakoaren aurka omen gabilta iritzietan ere, hizkuntza gutxi garatu guztiek itzulpena izan ohi baitute aurreratzeko eta sendotzeko bidetzat. Gurean ez, antza denez. Horrela, maiz jende askoren aburuz, sormenezko lanik badaezpadakoena itzulpenik txukunena baino askoz ere hobea izango da. Eta ez dirudi hala denik. Gainera, zenbat testu «jatorren» azpian ez ote datza gogo itzulpen moduko bat? Bestela esanda, ez ote dugu inoiz edo behin erdal soina euskal soineko ustez jatorrez atontzen?

Nori berea da zuzenbidea eta antzera esan behar genuke honetan ere: sormen lanak, sormen lanekin alderatu eta itzulpenak itzulpenekin, dena anabasa hutsa izan

ez dadin. Horrela jokatuta baino ez ginateke kalitateaz hitz egiteko moduan. Ez da arazo makala inondik inora, euskaldun «landu» askok Literatura Unibertsala edo Pentamenduaren Klasikoak irakurtzeari —eta erosteari— uko egiten die: itzulpenak! Edo aldizkari zein idazki ofizialetako euskara irakurtzeari utzi, itzulpena, izatez, txarra eta baztergarria delako. Balekite askotan zelako ahaleginak egin dituen itzultzaile anonimoak testua ulergarri eta irensgarri bihurtzen! Hala ere, euskal idazle asko itzultzaile ere dira eta itzultzaile ugari idazle ere. Tarteka baino ez dira baliozko izango euren lanak, alegia, sortzerakoan, onak, itzultzean, txarrak? Itzulpen onari ez omen zaio itzulpen usainik hartu behar. Eta itzulpenez elikatzen den idazlan jatorrari, zer dario? Badirudi ezen itzulpen batzuen arazoa ez dela itzulpena izatea, irakurlea horrelako gauzak irakurtzen oso ohituta ez egotea baizik. Jakina, errazagoa da horrelako gauzak idaztea: «Azken operazioak gradu askotan igo du gatatzaren tenperatura» (egunkari batean argitaratuko euskal testu sormenezkoa). Lourdes Oñederrak dioenez (1998, 1):

Zergatik egiten zaio «arraro» ETBkoa etxeoandrearari eta kulebroi venezolarrak garden-garden (diferente, baina inolako haserrerik gabe) hartzen ditu? Hor ikusten da nola dakien gaztelaren bidez iragazten, filtratzen eta euskaraz ez: patroi ugariagoa «irakatsi» zaiolako gaztelaniaz, bide askotatik sartu zaizkiolako espainol diferenteak.

Bigarrenari dagokionez, administrazio itzulpenen auzia are nahasiagoa da. Aurreko txataltxoan esandakoak bete-betean balioko luke honetarako ere. Baina horrezaz gain, ez lirateke ahanzturaren txoko gorde eta haustuan atzenduta utzi beharko administrazioetan diharduten itzultzaileen baldintzak —inkestaren emaitzek ezin hobeto emango digute horren berri— eta administrazio hizkeraren zenbait ezaugarri.

Itzultzaileak behar baino gehiagotan legeek hala eskatzen dutelako baino ez dira egoten administrazioan. Hau da, hutsaren hurrengo edo dira. Hutsaren hurrengo administrazioa planifikatzerakoan. Hutsaren hurrengo administrazioaren hizkuntz erabilera, idazki ereduak eta aba-

rrak erabakitzen direnean. Eta, *last but not least*, ahuntza-
ren gauerdiko eztula Euskaltzaindiak erabaki batzuk har-
tzen dituenean —azkenotan administrazio teknolektoan
zelan edo halan korritzen zuten hitz elkarte batzuk ma-
rratxoz bereizita eskaini ditu, atzeraka nabarmena eragin
ez ezik, hainbat inprimaki eta errotulu aldatzera ere be-
hartu duelarik—. Beraz, estatusari dagokionez, adminis-
trazioko itzultzailea, ia ezer ez da. Ezer ez da nahiz eta
ekoizpenari begira, seguraski euskaraz gehien sortzen
duen hiztun aldra den. Eta kontua ez da kantitateaz eta
kalitateaz eletan hastea, beste nonbait hizpide erabili bai-
tugu autu hori.

Egia da, zertan ukatu?, administrazio hizkera berezia
dela. Bai. Halaz ere, azken hamarkadan erregistro hori
erraztearen alde —hizkuntza gehienetan— egindako la-
nek ez dute behar besteko itzalik edo aitortenik lortu gi-
zartean. Ez, behintzat, euskaldungoan. Ez, besterik ezean,
euskaldun landu batzuen artean, iritzi artikulu batzuk ira-
kurrita egiazta daitekeenez. Baina, guztiagaz ere, bagabil-
tza ibili, izan ere.

Atzo arratsaldeko labetik harako ogiaren antzera, as-
paldi honetan «euskararen munduan» lelo bat dabil: eus-
kara bitarteko, itzulpenetik sorkuntzarako bidegintzan
urratsak egiten hasi behar dugu. Konforme jardunbidea
hizpidera ekarriz gero, guztiz aurka itzultzaileen balegoko
gaiztakeriaren gainean berba eginez gero, zeren itzultzaile
on batek itzulpen onak sortuz gero, irakurleak ahaztuko
luke itzulpenaren aurrean dagoena.

Beste horrenbeste esateko moduan ote daude jatorta-
sunaren aldarrikari sutsuek? Hau da, oztopo handirik ga-
be irakur ote daitezke jatortasun labeldun idazki batzuk?
Zenbat dago itzulpenetik sorkuntzazkoak «ei» diren hain-
bat lanetan, bestela esanda, zenbateraino sormen hutsez-
koak diren lanak ere ez daude «itzulpenaren» gaitzak jo-
ta? Hala ere, mozoloak ez du inoiz mozolo izatetik irten-
go, antza.

Itzulpenen gaineko gaitziritziak idazgai, ez dira ahaz-
tu behar idazle ezagun askok eta askok euskal itzulpen ba-
tzuek erdietsitako maila goretsi dutela, nahiz eta gero

edonor ausartzen den itzultzailea pikotan jartzen edo piko(u)tara bidaltzen. Ez da harritzekoa nolabait itzultzaile ere diren idazle ezagun batzuek itzulpengintzari zor zaion lekua aitortzea. Harrigarriagoa euskaltzale batzuek itzulpenari dioten ezinikusia, itzultitako literatura, besteak beste, ikasgelan debekaturik dute eta.

Baina administrazioetako arduradun batzuk ere hobendun dira. Itzultzailea edergailu izan ohi dute, alferreko lanetan ez diharduenean. Zenbat itzulpen agor ez du egin behar administrazio itzultzaileak lege xedapenek agindutakoa betetzearren? Zein baliabide eta tresna eskuratzten diote itzultzaileari? Euskaraz orain arte inor gutxik landu duen itzulgairen bat anitzetan «atzo arratsalderako» itzuli beharrean jartzen dute itzultzailea: «Tira, oraindik amaitu gabe? Ez haiz kapaza pare bat orri taiuz eta arin itzultzeko?». Batzuk hainbeste kezkatzen dituen itzulpenaren eta sorkuntzaren arteko dialektika horretan, inor gogoratzen al da euskal «sortzaileekin» dokumentuak sortzeko garaian? Tamalez, euskal administrazioetan dokumentuak sortu eta normaldu behar dituzten atalak eta egiturak garatzean, itzultzailea ez da gogoan izaten. Eta sorguneetan euskal «erredaktore» aditurik izan ezean, nekez jardungo dugun itzulpenei itzuri egiten.

Ez da ahaztu behar, bestalde, bi hizkuntza ofizial dituen erkidego honetan itzulpen ikasketa ofizialik ez dagoela, masterrak salbu. Lanbideak berak irakaskuntza sistema ofizialean berariazko tokirik ez badu, nekez bateratuko dira administrazio itzultzaileen ezaugarriak. Inork ez du zalantzan jartzen arkitekto lanpostu batean arkitektura ikasitako baten bat behar denik. Itzultzaile lanpostuetan, egun, edonork jardun dezake, itxura batean inongo presaketara berezirik ez da behar eta. Administrazioaren ardura legez duen IVAP erakunde ofizialak oraindino ez du gauza handirik ere gai honi dagokionez eta ez dirudi hizkuntza politikaren arduradunek behar beste erreparatu diotenik egoerari. Aldeko gertaera bat azpimarratu nahi dugu: Justiziako itzultzaile-interpretarien egoera nabarmen hobetu duela Eusko Jaurlaritzak berriki, seguraski gaiak komunikabideetan sorturiko iskanbilaren ondorioz.

Geroa

Geroaz, zer? Beste nonbait adierazi legez, inkesta egin eta aurkeztearen helburua administrazioetako itzultzaileon egoera bateraraziz joatea da. Horrek bi jardunbideren beharra du: bata, egun lanean dihardutenen baldintzak elkarrengana bateratuko dituen; bestea, aurretzean sortuko diren lanpostu guztiak arautu eta berdinduko dituen. Ahalmendun erakunde ofizialek nahi izanez gero, ez da gaitza izango. Zelangurako oztopoa izan liteke hainbat administrazio izatea. Baina borondate (politiko)ak oztopo gehienak gaindi ditzake. Bestalde, ez ote zaigu heldu Euskal Autonomia Erkidegoan, gutxien-gutxienik, euskal Administrazio bakarra eraikitzen hasteko unea? Askoz ere gehiago erraztuko luke horrek hizkuntza eta itzulpen politika egokiak, hizkuntz kontuetan nor eta zer direnekin elkarlanean (unibertsitateak, Euskaltzaindia, gizarte erakundeak...) jardunik. Gainera, baliabideetan eta dirutan ere askotxo aurreztuko luke Administrazioak. Hizkuntza planifikatzea itzultzaileak ahaztuta? Non eta... Euskal Herrian! Ez ditugu ahaztu Nafarroako eta kontinenteko probintzietako administrazioak. Baina zeinek bere neurriak eskatzen ditu eta.

Dagoenean, bon-bon, ez dagoenean egon. Batzuetan, badirudi ezen alderantziz gertatzen dela. Politikari eta arduradun batzuk kexu agertzen dira maiz euskal administrazioak halako edo bestelako aginpidea eskuratu ez duelako. Badira urte batzuk Eusko Jaurlaritzak zinpeko itzultzailea edo interpretaria izateko azterketak deitzeko eskuduntza duela. Generalitateak urtero deitzen ditu. Euskal Herrian behin ere ez. Zer dela eta? Katalunian beharrezkoak omen eta Euskal Herrian ez? Ez da ingelesetik euskara edo alderantziz itzuli behar? Eta beste hizkuntzetara ere ez? Epaitegietan zeinahi hizkuntzatatik interpretatzeko zinpeko itzultzaileak eskatzen dituzte. Euskaraz jarduteko edonork balio ei die epaileei eta arduradunei.

EIZIEK eragile izan nahi du egoera horietan guztietan erabakimena duten erakunde guztietan eta horra hor zergatik ekin dion artikulu honen bitartez ekinaldi bati. Hori

dela bitarte, hedabideetan horrelako gaiari behar besteko oihartzuna eman diezaiotela eskatuko du. Baita erakunde-etako ordezkariekin bilduko ere, hitzarmenak izenpetu edo araudiak plazara ditzaten.

Orain dela hilabete batzuk, EIZIEko kide batek jarritako auzia dela eta, juez batek oso epai garrantzitsua eman du, berariaz aipatzen baitu B mailako profesional guztiek —hau da, unibertsitate bitarteko ikasketa agiria dutenak— halako maila jakin bat izan behar dutela udale-tako eta foru aldundietako administrazio sailkapenean. Eta B mailako itzultzaile gehienei administrazioek ez diete ezta urrundik ere horrelakorik izendatu (ikus bitez tau-lak). Ondorioz, hainbat itzultzaile hasi da maila epai ho-rren arabera egokitzeko eskabideak eta auzi eskeak aurkez-ten, EIZIEren aholkularitza juridikoa erabilia.

Hizkuntza normalizatzeko ekimen publikoen alorre-an itzulpenak gutxien-gutxienik bermatu beharko du he-rritarrak behar besteko euskarri idatzizko dituela bi hiz-kuntza ofizialak edozelako egoeratan erabiltzeko. Eta hori ez da ahuntzaren gauerdiko eztula, batik bat itzultzaile as-koren egungo egoera gogoan.

Beraz, orain korapilatsu hau etorkizun askeago izate-ko lehenengo urratsak emanda daude. Geroak esango du. Ez genuke amaitu gura itzultzaileen gainean arinkeriaz botatako iritzi batzuk gogoan, Mitxelenaren berbak lerro-otara ekarri barik: *Besteen mintzoan beti hutsak bilatzen da - biltzan euskaltzaleak kaltegarri dira.* ♣

1. Administrazioiko langileak 5 mailatan sailkatzen dira, sartzean eskatutako titulazio mailaren arabera: A, B, C, D eta E. Oinarritzko soldata talde horietako bakoitzaren arabera ezartzen da. A taldeko oinarritzko soldata E taldekoa baino hiru bider handiagoa izango da, gehienez ere. Hona titulazioaren araberrako banaketa:

A taldea: doktore, lizentziatu, ingeniari, arkitekto edo baliokidea den titulua.

B taldea: ingeniari tekniko, unibertsitateko diplomatu, arkitekto tekniko, hirugarren mailako lanbide heziketa edo baliokidea den titulua.

C taldea: batxilergo, bigarren mailako lanbide heziketa edo baliokidea den titulua.

D taldea: eskola graduatua, lehen mailako lanbide heziketa edo baliokidea den titulua.

E taldea: eskolatasun ziurtagiria.

Horrezaz gain, talde bakoitzaren barruan maila bitarte bana dago eta horren arabera ezartzen da lan izendapeneko soldata osagarria. Maila horiek 5etik 30era bitartekoak izaten dira foru eta toki administrazioan eta 11tik 28ra bitartekoak Euskal Autonomia Erkidegoko administrazioan. Talde bateko maila bitarteak beste talde bateko maila bitarteekin nahasi daitezke eta, ondorioz, gerta daiteke adibidez B mailako bat A mailako baten gainetik jartzea soldatari dagokionez.

Hona foru eta toki administrazioiko maila bitarteak: A (13 eta 30); B (11 eta 24); C (9 eta 15); D (7 eta 11); E (5 eta 8). Euskal Autonomia Erkidegoko administrazioiko maila bitarteak, berriz, hauek dira: A (21 eta 28); B (18 eta 26); C (16 eta 22); D (14 eta 19); E (11 eta 16).

Bibliografia

Jose Ignazio Berasategi, «Administrazioiko itzulpengintza». *Senez*, 1, 1984.

Lurdes Auzmendi Ayerbe, «Administrazio eta Justiziako euskal itzultzaileak: egoera eta estatus profesionala». *Senez*, 19, 1997.

Lourdes Oñederra, «Ahoskera eta arauak, arauak eta ahoskera». *Bat*, 27, 1998.

Andres Urrutia, «Euskarazko hizkera juridikoaren ezbaian». *Berba*, 27, 1998.